

Margot Van Dingenen

Iedereen Leest

Contact: margot.vandingenen@iedereenleest.be

Lezen is een feest! Een inspirerende leesomgeving op school

1. Inleiding

Een kwalitatieve leesomgeving nodigt kinderen en jongeren uit om te lezen en te blijven lezen. Zes bouwstenen die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, spelen hierop in. De educatieve handleiding van de Jeugdboekenmaand, met als thema ‘lezen is een feest’, is dit jaar opgebouwd rond die zes bouwstenen en wil tips geven aan leerkrachten om op verschillende zaken (meer) in te zetten.

2. Zes bouwstenen voor een kwalitatieve leesomgeving

De zes bouwstenen van een kwalitatieve leesomgeving gaan over ‘boekenaanbod’, ‘leesplekken’ en ‘tijd hebben voor lezen’. Maar ook over ‘betrokkenheid van leerlingen en ouders’, ‘samenwerking met partners’ en ‘een gedragen leesbeleid’. Op die laatste twee zaken gaat de handleiding voor leerkrachten niet veel verder in, maar we besteden er in deze tekst wel even aandacht aan, omdat ze onmisbaar zijn voor een kwalitatieve leesomgeving op school.

2.1 Een gevarieerd boekenaanbod

Alles begint bij het leesaanbod op school. De aanwezigheid van boeken is onontbeerlijk in een leesomgeving. Wanneer leerlingen boeken zien, zullen ze er ook makkelijker naar grijpen.

Een boekencollectie is best divers samengesteld en biedt ruimte voor verschillende genres en voor boeken die aansluiten bij de interesses en voorkeuren van leerlingen. Ze moeten ook voldoende uitdaging bieden. Verhalen moeten verder zowel voor herkenning (van de eigen identiteit) als erkenning (het inleven in de ander) zorgen.

We raden leerkrachten aan om regelmatig de klasbibliotheek door te lichten. Het is belangrijk dat je zelf weet welke boeken in je klas staan en dat je ook af en toe je aanbod vernieuwt. Neem de tijd om je boekenaanbod te inventariseren: lijst alle titels op in een Excel-bestand en voorzie ze van een aantal basisgegevens zoals 'auteur' en 'jaar van uitgave'. Maak het jezelf gemakkelijk door meteen ook iets te noteren over het thema en/of het genre van het boek. Wanneer je dat gedaan hebt, kan je kritisch gaan doorlichten: is jouw aanbod divers? Zit er voor iedereen iets tussen? Mis je nog dingen?

Meer inspiratie voor een gevarieerd aanbod vind je bijvoorbeeld in het artikel "Een klas- of schoolbib verder uitbouwen? Deze lijsten helpen je op weg" (Stichting Lezen 2018) of via *de Boekenzoeker*.

2.2 Toegankelijke, zichtbare leesplekken

Naast de aanwezigheid van boeken is het zinvol om als school na te denken over plekken waar er (voor)gelezen kan worden. Een aparte, rustige plek geeft het signaal aan kinderen dat lezen een rustmoment is. In de handleiding bekijken we de leesplekken ook als plekken waar het boekenaanbod zichtbaar staat opgesteld en waar lezen actief gepromoot wordt.

Je kan als leerkracht bijvoorbeeld een rek met favoriete boeken maken: boeken die de meeste leerlingen graag lezen. Het is belangrijk dat leerlingen merken dat er boeken tussen staan die ze kennen – vaak populaire reeksen. Dat geeft hen het idee dat lezen ook iets voor hen is en dat de boeken die ze misschien in huis hebben of in de bib gehaald hebben ook door de leerkracht gewaardeerd worden. Gaandeweg leer je je leerlingen en hun interesses beter kennen en kan je dat boekenplankje uitbreiden met titels die leerlingen verder zullen uitdagen. Ze zullen sneller geneigd zijn om deze boeken een kans te geven, omdat ze naast hun gekende, favoriete boeken staan.

2.3 Tijd en aandacht voor leesmotivatie en leesplezier

Het is van belang dat leesmotivatie en leesplezier erkend worden op school. Beide dragen bij aan een positieve leesattitude en resulteren op langere termijn ook in betere leesvaardigheid.

Als het gaat over het stimuleren van leesplezier én leesbegrip, dan is praten over lezen met stip één van de belangrijkste dingen om tijd voor te maken. Een concrete tip hierbij is het stellen van concrete vragen. Een ja/nee-vraag zal in de regel beantwoord worden met een kort antwoord. Een open vraag nodigt uit tot meer uitgebreide antwoorden, maar kan er dan weer voor zorgen dat leerlingen niet goed weten waar te beginnen.

Probeer daarom open, maar concrete vragen te stellen. Enkele voorbeelden:

- Wat is je favoriete personage?
- Welk(e) scène/fragment is je bijgebleven?
- Zou je het boek aanraden aan je vriend(in)? Vertel eens.

Probeer de waarom-vraag als vervolgvraag te vermijden. Die kan leerlingen het gevoel geven dat ze zich moeten verantwoorden. Vraag liever of ze ‘er iets meer over kunnen vertellen’. Dat komt minder dwingend over.

2.4 Betrokkenheid van kinderen en ouders

Wil je je leerlingen motiveren om het leesaanbod te verkennen? Betrek hen dan bij de keuze van de boeken en de inrichting van de leesplek. Denk samen na over manieren om de boekenhoek aan te kleden en laat leerlingen een wenslijstje opstellen met ‘titels’, ‘genres’ of ‘onderwerpen’ die ze graag in de klas willen. Hang dat wenslijstje ook uit en geef leerlingen de kans om boeken toe te voegen die ze graag willen lezen of om boeken te schrappen van de lijst als ze in de klasbibliotheek zijn beland.

Als leerkracht kan je verder ook ouders ondersteunen in hun rol als leesbevorderaar en hen betrekken bij verschillende leesinitiatieven. Nodig hen uit om te komen voorlezen – ook in hun eigen thuistaal. Misschien zijn er wel ouders die een actievere rol willen opnemen bij leesacties of bij de aankoop van boeken? Daarnaast is het ook goed om ouders te informeren en met hen in gesprek te gaan over de leesontwikkeling en de leesmotivatie van hun kind.

2.5 Samenwerkingen met partners zoals de openbare bibliotheek en boekhandel

Het is belangrijk om in kaart te brengen wie jou kan helpen met die inspirerende leesomgeving. Een kwalitatieve leesomgeving schep je immers niet van de ene dag op de andere, en je doet het best ook niet alleen. De openbare bibliotheek is dé lokale partner bij uitstek die scholen kan ondersteunen bij de uitbouw van een kwalitatieve leesomgeving. De bib heeft expertise over het boekenaanbod voor 0- tot 18-jarigen en weet hoe je per leeftijdsfase verschillende leesinitiatieven op poten zet. Ook boekhandelaars beschikken over een ruime kennis van het boekenaanbod. Aarzel dus niet om contact op te nemen met je lokale bib en/of boekhandel. Lezers, die creëer je namelijk samen.

2.6 Uitwerking van een structureel leesbeleid

Om duurzaam te bouwen aan een kwalitatieve leesomgeving werk je best ook een structureel leesbeleid uit. Een leesbeleid is geen document dat, eenmaal opgesteld en gelezen, in de kast verdwijnt. Het moet een monitoringsinstrument voor het schoolteam zijn, dat helpt om de verschillende bouwstenen van een kwalitatieve leesomgeving uit te werken. Bij goed leesbeleid wordt tijd voorzien voor de realisatie hiervan en is aandacht voor professionalisering van het team.

Een goed leesbeleid herinnert iedereen eraan waarom jullie op school werk willen maken van lezen en op welke manier jullie dit systematisch zullen aanpakken.

3. Besluit

Als je als school werk wil maken van een kwalitatieve leesomgeving vormen deze bouwstenen het fundament. In de handleiding ‘Lezen is een feest! Bouwen aan een kwalitatieve leesomgeving op school’ krijgen leerkrachten, op basis van deze bouwstenen, concrete tips om ook op klasniveau bij te dragen en mee te bouwen aan deze kwalitatieve leesomgeving. De handleiding is gratis downloadbaar op www.jeugdboekenmaand.be. Bekijk het filmpje op <https://vimeo.com/391188582> met getuigenissen van leerkrachten en directies over hoe ze met de zes bouwstenen aan de slag zijn gegaan op hun school.

Referenties

Iedereen Leest (s.d.). “Lezen is een feest! Handleiding werken aan een inspirerende leesomgeving op school”. Online raadpleegbaar op: <https://jeugdboekenmaand.be/op-school>.

Iedereen Leest (2018). “Een klas- of schoolbib verder uitbouwen? Deze lijsten helpen je op weg”. Online raadpleegbaar op: <https://www.iedereenleest.be/over-lezen/de-praktijk/een-klas-schoolbib-verder-uitbouwen-deze-lijsten-helpen-je-op-weg>.

Iedereen Leest (2018). “Wat maakt een goed leesbeleid op school?”. Online raadpleegbaar op: <https://www.iedereenleest.be/over-lezen/wat-maakt-een-goed-leesplezier-beleid-op-school>.

Iedereen Leest (2018). “In zeven stappen naar een leesplezierbeleid op school”. Online raadpleegbaar op: <https://www.iedereenleest.be/over-lezen/de-praktijk/zeven-stappen-naar-een-leesplezierbeleid-op-school>.

Iedereen Leest (2020). “Zes bouwstenen voor een kwalitatieve leesomgeving”. Online raadpleegbaar op: <https://www.iedereenleest.be/over-lezen/de-praktijk/zes-bouwstenen-van-een-kwalitatieve-leesomgeving>.

Websites

Boekenzoeker.

<https://www.boekenzoeker.be>

Ronde 4

3

Liselotte Dessauvagie

Stichting Lezen, Amsterdam

Contact: ldessauvagie@lezen.nl

Leesbevordering in het voortgezet onderwijs, dat werkt!

1. Inleiding

De schrikbarende resultaten van het PISA-onderzoek uit 2018 zal niemand ontgaan zijn: onze leerlingen in het voortgezet onderwijs lezen steeds slechter. Nederlandse leerlingen scoren significant lager dan het gemiddelde van de leerlingen uit de 15 EU-landen en de 36 OESO-landen (Gubbels et. al. 2019). Dat is voor het eerst, hoewel de dalende lijn al in 2015 zichtbaar was. In Vlaanderen, overigens, scoren de 15-jarigen nog significant boven het OESO-gemiddelde (De Meyer et. al. 2019). Zo mogelijk nog zorgwekkender is dat Nederlandse en Vlaamse 15-jarigen lezen echt niet leuk vinden. Op leesplezier hebben zowel Vlaanderen als Nederland de twijfelachtige eer om de onderste plekken van de ranglijst in te nemen (Dood et. al. 2020). Tijd om het tij te keren.